

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista ja kilpailulain muuttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista ja kilpailulain muuttamisesta (HE 83/2016 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Talousvaliokunta (TaVM 20/2016 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklassa sekä kilpailulain (948/2011) 5 ja 7 §:ssä säädettyjen kieltojen rikkomisesta (*kilpailuoikeuden rikkominen*) aiheutuneen vahingon korvaamiseen.

Tämän lain Kilpailu- ja kuluttajavirastoa koskevia säännöksiä sovelletaan myös Euroopan komissioon ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisiin 3 §:n 1 momenttia lukuun ottamatta.

2 §

Vahinko ja sen korvaaminen

Luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä, joka on kärsinyt vahinkoa kilpailuoikeuden rikkomisesta, on oikeus saada täysi korvaus aiheutuneesta vahingosta vahingon aiheuttaneelta elin-

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

keinonharjoittajalta tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymältä. Myös rikkomiseen syyllistyneen välillisellä ostajalla tai toimittajalla on oikeus täyteen korvaukseen kärsimästään vahingosta.

Vahingonkorvaukselle on maksettava korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentissa säädettyä korkoa siitä päivästä lukien, jona vahinko on aiheutunut.

Kartellin oletetaan aiheuttaneen vahinkoa, jollei rikkomiseen syyllistynyt muuta näytä.

Vahingonkorvausta määrätessään tuomioistuin voi pyytää Kilpailu- ja kuluttajavirasto lausumaan vahingon määrän määräytymisperusteista. Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa lausunnon harkintansa mukaan. Jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei lausu asiasta, sen on ilmoitettava tästä tuomioistuimelle niin pian kuin mahdollista.

3 §

Rikkomuspäätöksen vaikutus vahingonkorvaustuomioon

Tuomioistuimen on oma-aloitteisesti otettava vahingonkorvaustuomionsa perustaksi Kilpailu- ja kuluttajaviraston, markkinaoikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden lainvoimaisessa päätöksessä todettu kilpailuoikeuden rikkominen.

Jos kilpailuoikeuden rikkominen on todettu muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehdyllä lainvoimaisella päätöksellä, tuomioistuimen on otettava rikkomuspäätös huomioon osana näyttöä kilpailuoikeuden rikkomisesta.

4 §

Yhteisvastuu vahingosta

Kilpailuoikeutta yhteisellä toiminnallaan rikkoneet elinkeinonharjoittajat ovat yhteisvastuussa rikkomisen aiheuttamasta vahingosta, jollei 2—4 momentissa toisin säädetä.

Seuraamusmaksusta vapautettu elinkeinonharjoittaja on yhteisvastuussa vahingosta omille suorille tai välillisille ostajilleen tai toimittajilleen. Muille vahinkoa kärsineille osapuolille seuraamusmaksusta vapautettu elinkeinonharjoittaja on yhteisvastuussa vain, jos ne eivät pysty saamaan täyttä korvausta muilta samaan kilpailuoikeuden rikkomiseen syyllistyneiltä elinkeinonharjoittajilta.

Rikkomiseen syyllistynyt, mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä annetussa komission suosituksessa 2003/361/EY tarkoitettu pieni tai keskisuuri yritys on yhteisvastuussa vain sen omille suorille ja välillisille ostajille, jos:

1) sen markkinaosuus merkityksellisillä markkinoilla oli alle 5 prosenttia koko kilpailuoikeuden rikkomisen keston ajan; ja

2) tässä pykälässä säädettyjen yhteisvastuusääntöjen soveltaminen vaarantaisi peruuttamattomasti sen taloudellisen kannattavuuden ja aiheuttaisi yrityksen omaisuuden koko arvon menetyksen.

Edellä 3 momentissa säädettyä rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta, jos se estää vahinkoa kärsintä saamasta täyttä korvausta vahingosta tai jos momentissa tarkoitettu yritys on johtanut kilpailuoikeuden rikkomista, pakottanut muita yrityksiä osallistumaan siihen tai sen on todettu aiemmin rikkoneen kilpailuoikeutta.

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

5 §

Korvausvelvollisuuden jakautuminen ja takautumisoikeus

Korvausvelvollisten kesken korvausmäärä on jaettava ottaen huomioon kunkin korvausvelvollisen viaksi jäävä syyllisyyden määrä. Seuraamusmaksusta vapautetun elinkeinonharjoittajan muille korvausvelvollisille maksettava osuus on kuitenkin enintään sen omien suorien ja välillisten ostajien tai toimittajien kärsimän vahingon määrä.

Sillä, joka on maksanut vahingonkorvausta yli oman osuutensa, on oikeus saada kultakin muulta korvausvelvolliselta, mitä se on tämän osalta maksanut.

Jos rikkomus on aiheuttanut vahinkoa muille kuin korvausvelvollisten suorille tai välillisille ostajille tai toimittajille, seuraamusmaksusta vapautetun elinkeinonharjoittajan mahdollinen maksettava osuus muille korvausvelvollisille vastaa sen viaksi jäävää syyllisyyden määrää.

6 §

Ylihinnan siirtäminen

Tuomioistuin arvioi vahingonkorvausta määrätessään, mikä osuus mahdollisesta ylihinnasta on siirretty eteenpäin jakeluketjussa. Tässä arviossa se voi ottaa huomioon samaan kilpailuoikeuden rikkomiseen liittyvät jakeluketjun eri tasojen vahingonkorvauskanteet ja niiden johdosta annetut ratkaisut sekä julkiset tiedot kilpailuoikeuden julkisoikeudellisesta täytäntöönpanosta.

7 §

Todistustaakka ylihinnan siirtämisessä

Todistustaakka ylihinnan siirtämisestä on rikkomukseen syyllistyneellä vastaajalla, jollei 2 ja 3 momentista muuta johdu. Vastaaja voi puolustuksenaan vedota siihen, että kantaja siirsi kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan ylihinnan edelleen kokonaan tai osittain.

Kun välillinen ostaja vaatii vahingonkorvausta, sen on näytettävä, että sille on siirretty ylihintaa sekä ylihinnan määrä.

Välillisen ostajan katsotaan näyttäneen, että ylihinta on siirretty sille, kun se on osoittanut, että:

- 1) vastaaja on syyllistynyt kilpailuoikeuden rikkomiseen;
- 2) kilpailuoikeuden rikkominen on johtanut ylihinnan veloittamiseen vastaajan suoralta ostajalta; ja
- 3) välillinen ostaja on ostanut tavarat tai palvelut, joita kilpailuoikeuden rikkominen koskee, tai se on ostanut tavaroita tai palveluja, jotka olivat peräisin niistä tai jotka sisälsivät niitä.

Vastaaja voi kuitenkin osoittaa, ettei ylihintaa siirretty välilliselle ostajalle tai ettei sitä siirretty kokonaan.

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

8 §

Todisteen esittäminen ja hyödyntämiskielto

Todisteiden ja todisteiden ryhmien esittämiseen sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa säädetään.

Tuomioistuin voi määrätä Kilpailu- ja kuluttajaviraston esittämään sen asiakirja-aineistoon kuuluvat todisteet vain, jos mikään osapuoli tai kolmas osapuoli ei kohtuudella voi toimittaa kyseisiä todisteita.

Tuomioistuin ei saa hyödyntää oikeudenkäynnissä todisteena tietoa komissiolle tai EU:n jäsenvaltion kilpailuviranomaiselle tehdystä sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan lausunnon sisällöstä eikä sovintoehdotuksesta. Jos vain osa todisteesta on tässä momentissa tarkoitettua lausuntoa, tuomioistuin voi hyödyntää todisteena muita osia. Tuomioistuin voi pyytää apua lausunnon luonteen arvioinnissa vain kilpailuviranomaiselta, jolle lausunto on tehty.

Ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on tekemällä kilpailulain 9—11, 30 c tai 32 §:ssä tarkoitetun päätöksen tai 12 §:ssä tarkoitetun esityksen taikka muulla tavalla päättänyt menettelynsä, tuomioistuin ei saa hyödyntää todisteena myöskään tietoa:

- 1) vastauksesta Kilpailu- ja kuluttajaviraston tietopyyntöön tai muusta erityisesti kilpailuviranomaisen menettelyä varten valmistellusta aineistosta;
- 2) päätösluonnoksesta tai muusta Kilpailu- ja kuluttajaviraston menettelynsä aikana laatimasta ja osapuolille lähetetystä aineistosta; eikä
- 3) peruutetusta sovintoehdotuksesta.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, todisteena saadaan hyödyntää asianosaista itseään koskevaa lausuntoa, johon tämä vetoaa todisteena. Tuomioistuimen on kehotettava Kilpailu- ja kuluttajavirastoa lausumaan siitä, voidaanko lausuntoa hyödyntää vahingonkorvausoikeudenkäynnissä todisteena.

Jos todiste on saatu ainoastaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiakirja-aineistoon saadun tutustumisoikeuden vuoksi eikä kysymyksessä ole 3 tai 4 momentissa tarkoitettu todiste, siihen saa vedota vahingonkorvauskanteessa vain tutustumisoikeuden saanut tai se, jolle tämän oikeudet ovat siirtyneet.

9 §

Todisteiden esittämisen oikeasuhteisuus

Tuomioistuimen tulee rajoittaa todisteiden esittäminen siihen, mikä on oikeasuhteista ottaen huomioon asianosaisten ja asiaan liittyvien kolmansien osapuolten oikeutetut edut.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi omasta aloitteestaan esittää tuomioistuimelle huomautuksen, jossa se esittää näkemyksensä todisteiden esittämispyynnön oikeasuhteisuudesta.

Tuomioistuimen tulee oikeasuhteisuutta arvioidessaan ottaa huomioon, onko kilpailuoikeuden tehokas julkisoikeudellinen täytäntöönpano turvattu kun:

- 1) asiakirjan esittämispyyntö koskee 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuja asiakirjoja;
- 2) asiakirjan esittämispyyntö koskee Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiakirja-aineistossa olevaa todistetta; tai
- 3) Kilpailu- ja kuluttajavirasto esittää näkemyksensä todisteiden esittämispyynnön oikeasuhteisuudesta.

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

10 §

Vanhentuminen

Tämän lain mukainen oikeus vahingonkorvaukseen vanhentuu viiden vuoden kuluttua siitä, kun vahinkoa kärsinyt on saanut tietää tai sen olisi pitänyt tietää kilpailuoikeuden rikkomisesta sekä vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Jos kilpailuviranomainen on aloittanut rikkomuksen tutkinnan tai muun rikkomusta koskevan menettelyn, vanhentumisajan kulumisen keskeytyy siihen asti, kunnes on kulunut vuosi lainvoimaisesta ratkaisusta tai siitä, kun asian käsittely on muuten päättynyt.

Oikeus vahingonkorvaukseen ei kuitenkaan ole vanhentunut, jos korvauskanne nostetaan:

- 1) kymmenen vuoden kuluessa päivästä, jona rikkominen tapahtui tai jatkettu rikkominen päättyi; taikka
- 2) vuoden kuluessa päivästä, jona asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai sen käsittely on muuten päättynyt.

11 §

Sovintoneuvottelun vaikutus vanhentumiseen ja korvauskanteen käsittelyyn

Sovintoneuvottelu keskeyttää vanhentumisajan kulumisen siihen osallistuvien osalta sovintoneuvottelun ajaksi.

Kun asia on vireillä yleisessä tuomioistuimessa, tuomioistuin voi keskeyttää korvauskanteen käsittelyn enintään kahdeksi vuodeksi niiden osalta, jotka osallistuvat sovintoneuvotteluun.

12 §

Sovintoratkaisun vaikutus vahingonkorvaukseen

Sovinto pienentää vahingonkärsijän oikeutta korvaukseen määrällä, joka vastaa sovinnon tehneen kilpailuoikeuden rikkomiseen syyllystyneen osuutta vahingosta.

Jäljelle jäävästä korvauksesta vastuussa olevat rikkomiseen syyllystyneet eivät saa takautumisoikeutta sovinnon tehnyttä rikkomiseen syyllystyntä kohtaan.

Sovinnon tehnyt rikkomiseen syyllystynyt vastaa jäljelle jäävästä korvauksesta vain, jos muut rikkomiseen syyllystyneet eivät pysty maksamaan jäljelle jäävää korvausta. Sovinnossa voidaan kuitenkin sopia, ettei sovinnon tehnyt rikkomiseen syyllystynyt vastaa jäljelle jäävästä korvauksesta, vaikka muut rikkomiseen syyllystyneet eivät pystyisi maksamaan jäljelle jäävää korvausta.

Jos sovinnon tehnyt rikkomiseen syyllystynyt maksaa 3 momentin nojalla enemmän kuin mihin se on sovinnossa sitoutunut, se saa takautumisoikeuden muita rikkomiseen syyllystyneitä kohtaan siten kuin vahingonkorvauslain (412/1974) 6 luvun 3 §:ssä säädetään. Takautumisoikeutta määrättäessä sovinnon tehneen rikkomiseen syyllystyneen osuudeksi katsotaan tässä tapauksessa sovinnon määrä.

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimissa vireillä olevat asiat käsitellään loppuun noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Siltä osin kun 1 §:ssä tarkoitettu menettely on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan asian käsittelyyn 2 §:n 1—3 momentin sekä 4, 5, 10 ja 12 §:n asemesta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, vaikka asia tulisi vireille tämän lain tultua voimaan.

Laki

kilpailulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kilpailulain (948/2011) 14, 15, 17 ja 20 §, sellaisina kuin ne ovat, 14, 15 ja 20 § osaksi laissa 662/2012 ja 17 § laissa 662/2012, seuraavasti:

14 §

Seuraamusmaksusta vapautuminen kartellitapauksissa

Elinkeinonharjoittajalle ei määrätä seuraamusmaksua, kun kyse on sellaisesta 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklassa tarkoitettusta kilpailijoiden välisestä salaisesta kilpailunrajoituksesta, jolla vahvistetaan osto- tai myyntihintoja tai muita kauppaehtoja, rajoitetaan tuotantoa tai myyntiä taikka jaetaan markkinoita, asiakkaita tai hankintalähteitä, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja:

1) toimittaa yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitettun tarkastuksen; tai

2) toimittaa 35 tai 36 §:ssä tarkoitettun tarkastuksen toimittamisen jälkeen yrityslausunnon sekä tietoja ja todisteita, joiden perusteella Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi todeta, että 5 §:ää tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklaa on rikottu.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa seuraamusmaksusta vapautumisen edellytyksenä on lisäksi, että elinkeinonharjoittaja on antanut 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua yrityslausunnon, tiedot ja todisteet ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta.

Elinkeinonharjoittaja, joka on painostanut toista elinkeinonharjoittajaa osallistumaan kartelliin, ei voi saada vapautusta seuraamusmaksusta.

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

15 §

Seuraamusmaksun alentaminen kartellitapauksissa

Muulle 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kilpailunrajoitukseen osallistuneelle elinkeinonharjoittajalle kuin sille, joka on 14 §:n perusteella vapautettu seuraamusmaksusta, määrättävää seuraamusmaksua alennetaan, jos se toimittaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle yrityslausunnon, tietoja ja todisteita, jotka ovat merkityksellisiä kilpailunrajoituksen tai sen koko laajuuden tai luonteen toteamiseksi. Edellytyksenä on lisäksi, että ne toimitetaan ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saanut tiedot muuta kautta. Seuraamusmaksua alennetaan:

- 1) 30—50 prosenttia, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot ensimmäisenä;
- 2) 20—30 prosenttia, jos elinkeinonharjoittaja toimittaa tiedot toisena;
- 3) enintään 20 prosenttia muussa kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa.

Elinkeinonharjoittaja, joka on saanut 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua vapautuksen seuraamusmaksusta, ei voi saada 1 momentissa tarkoitettua alennusta samaa kilpailunrajoitusta koskevassa asiassa.

17 §

Seuraamusmaksusta vapautumista ja seuraamusmaksun alentamista koskeva menettely kartellitapauksissa

Edellä 14 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksusta vapautumista ja 15 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksun alentamista haetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi asettaa määräajan, jonka kuluessa hakijan on toimitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitettut yrityslausunto, tiedot ja todisteet.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto myöntää elinkeinonharjoittajalle ehdollisen vapautuksen seuraamusmaksusta, kun elinkeinonharjoittaja on toimittanut Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitettut yrityslausunnon, tiedot ja todisteet. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei ota kantaa muihin samaa asiaa koskeviin 14 §:ssä tarkoitettuihin hakemuksiin, ennen kuin se on ratkaissut, myönnetäänkö ensimmäisenä hakemuksen toimittaneelle elinkeinonharjoittajalle ehdollinen vapautus seuraamusmaksusta. Jos elinkeinonharjoittaja on samassa, 14 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa asiassa jättänyt tai jättämässä Euroopan komissiolle tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle hakemuksen seuraamuksista vapautumiseksi, ehdollinen vapautus voidaan myöntää lyhennetyn hakemuksen perusteella.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto antaa menettelyn lopuksi kirjallisen päätöksen siitä, täyttääkö elinkeinonharjoittaja kaikki 14 tai 15 ja 16 §:ssä säädetyt edellytykset.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle 14 §:ssä tarkoitettua vapautuksen tai 15 §:ssä tarkoitettua alennuksen saamiseksi toimitettua yrityslausuntoa, tietoja ja todisteita ei saa voida käyttää muuhun tarkoitukseen kuin 9 §:ssä tarkoitettua määräystä lopettaa kilpailunrajoitus tai velvollisuutta toimittaa hyödyke, 10 §:ssä tarkoitettua sitoumuspäätöstä, 11 §:ssä tarkoitettua ryhmäpoikkeuksen edun peruuttamista tai 12 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksuesitystä koskevan asian käsittelyyn Kilpailu- ja kuluttajavirastossa, markkinaoikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Edellä 4 momentissa mainittuja tietoja ja todisteita voidaan kuitenkin käyttää myös kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetun lain (/) nojalla nostettujen korvauskanteiden käsittelyyn.

Eduskunnan vastaus EV 119/2016 vp

20 §

Vahingonkorvaus

Korvausvelvollisuudesta vahingosta, joka on aiheutunut 5 tai 7 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklassa säädetyn kiellon rikkomisesta, säädetään kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

Helsingissä 18.10.2016

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri